

נד.

האמור לעיל שייך במיוחד לתקופתנו זו – שהתקוה והאני מאמין בכל יום שיבוא היא ביתר שאת וביתר עז, ועד שנראה במוחש הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

* * *

המצוה שיש לה סגולה מיוחדת לקרב את הגאולה, היא, מצות הצדקה – „גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה”¹.

ומזה מובן שיש להוסיף עוד יותר במצות הצדקה, ומה טוב שההוספה בצדקה תהי' תיכף ומיד, כדי שגם הגאולה (שבאה ע"י מצות הצדקה) תבוא תיכף ומיד.

ובפרט שכיון ש„אין גו' אתנו יודע עד מה”², הרי יתכן שהדבר היחיד שחסר להבאת הגאולה אינו אלא נתינת מטבעות אחדות לצדקה!...

ובלשון הרמב"ם³ – פס"ד להלכה – „צריך כל אדם שיראה עצמו . . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה”, היינו, שפעולתו של יהודי אחד, מבוגר או ילד, שנותן פרוטה אחת לצדקה, גורמת לו ולכל העולם „תשועה והצלה” דגאולה האמיתית והשלימה. (משיחת נר א' דחנוכה תשנ"ב – במעמד „פרסומי ניסא” עולמי)

(1) ב"ב יו"ד, א. וראה תניא פל"ו.

(2) תהלים עד, ט.

(3) הלי' תשובה פ"ג ה"ד.

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וישב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ב

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק”

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים וארבע לבריאה

נסים וואָס דער אויבערשטער טוט מיט אונז, וויסנדיק אַז דערמיט איז פאַרבונדן די גאולה האמיתית והשלימה!

(משיחות ש"פ וישב, כ"ג כסלו, מבה"ח טבת תשנ"ב)

דובר פעמים רבות לאחרונה ובפרט בזמן האחרון, כי ע"פ כל הסימנים, דורנו הוא הדור האחרון של הגלות, ובמילא הדור הראשון של הגאולה, שהרי כבר סיימו את כל עניני העבודה וכבר עומדים מוכנים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ומיד ממש.

... ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), שלפי כל הסימנים, כבר סיימו את כל הבירורים, הרי מובן מדוע מצויים אנו כבר בזמן הגאולה.

ועוד והוא העיקר: ההכרה וההודאה ונתנת השבח לה' על הניסים שהוא עושה, נוסף על היותם ענין של הכרת טובה – ה"ז נוגע גם לביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, כפי שהגמרא אומרת¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי' משיח . . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה . . חזקי' שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח".

עפ"ז מובן בעניננו, שפרסומי ניסא של הניסים שעושה הקב"ה בזמננו – הרי זה נוגע להבאת הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

ומזה מתקבלת הוראה עיקרית:

מאחר שכבר עומדים לאחרי כל הענינים, והגאולה עדיין לא באה – דבר נכון ביותר הוא לעסוק בענין של „פרסומי ניסא", לפרסם אצל עצמו ואצל הזולת, ובכל מקום ומקום – את הניסים שהקב"ה עושה עמנו, מתוך ידיעה שבזה קשורה הגאולה האמיתית והשלימה!

בכור בני אפדה⁷ – קשור לכך, שעקב מכירת יוסף, בכורה של רחל, היו גם „בכורי ישראל" בכלל סכנה, אלא „ה' עשה להם נס ולפיכך הוצרכו פדיון לדורות⁸."

אך יש להבין: מדוע גרם עוון מכירת יוסף לכך שישראל יחוייבו בשני סוגי תשלומין? – הן פדיון הבן והן מחצית השקל?

ב. יש קשר הדוק בין מחצית השקל לבין פדיון בכור

בנוסף לכך קשה: בירושלמי¹⁰ כתובים שני עניני התשלומין בהמשך לטעמים שונים למחצית השקל: „לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל .. לפי שעברו על עשרת הדברות .. עשרה גרה (ולאחר מכן נאמר) .. לפי שמכרו בכורה של רחל .. פודה את בנו בכורו .. לפי שמכרו בכורה של רחל .. יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה (מחצית השקל)".

ולכאורה, אין מובן: כיצד מתאים לכאן, לסוגיא של מחצית השקל, הענין של „לפי שמכרו בכורה של רחל... פודה את בנו בכורו¹¹? ויותר מכך: הירושלמי מקדים ענין זה, של פדיון בכור, לפני הענין של „כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה" (מחצית השקל)¹²!

(7) בא יג, טו.

(8) ל' נור הקדש שם.

(9) ולא משמע שזוהי פלוגתא. וראה הלשון בב"ר שם: א"ר יהודה כו' (ולא ר' יהודה אומר). וראה לקמן בפנים.

(10) שקלים שם. וכן בפסיקתא דר"כ פ' שקלים.

(11) ובפרט שבתנחומא תשא (י) לא הובא הענין דפדיון בכור. ולהעיר שבתנחומא באבער שם (ז) – וכן ביל"ש שם (מתנחומא) – הובא רק הענין דפדיון בכור, ולא דמחצית השקל דבי' עסקינן!

(12) שמה מובן שדוחק לתרץ (כמ"ש ביפה מראה לירושלמי שם. הכותב ועץ יוסף לע"י שם) שמובא דרש זה רק אגב גררא, כי א"כ הו"ל להקדים הענין דמחצית השקל ואח"כ להביא (דרך אגב) הענין דפדיון בכור.

א. שני התשלומין לעוון מכירת יוסף

בקשר לכך שאחי יוסף מכרו את יוסף „בעשרים כסף¹", נאמר בירושלמי²: „לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף יהיה כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף (שהן חמש שקלים) .. לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה (שתי כסף – מחצית השקל) לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו – טבעה".

כלומר, מפני מעשה מכירת יוסף „התחייבו³ ישראל בשני סוגים של „תשלומין" – פדיון בכור ומחצית השקל.

מפרשים⁴ מסבירים את הקשר ביניהם:

מחצית השקל היא „כופר נפשו⁵", ועל פי הידוע⁶, שמפני עוון מכירת יוסף נגזר עונש הגלות לדורות. כלומר, מכירת יוסף היא „חטא נמשך" הדורש כפרה לדורות – „כופר נפשו" של מחצית השקל שחייבים ישראל לתת.

והטעם של פדיון הבן – „ויהרוג ה' כל בכור בארץ מצרים... על כן אני זוכה לה'... וכל

(1) פרשתנו לו, כח.

(2) שקלים פ"ב סה"ג. וכ"ה בב"ר פרשתנו עה"פ (פפ"ד, יח)*. ועוד.

(3) ביפה תואר שם, שמכירת יוסף היא טעם רק על ערך הפדיון, וכן על הטן של מחצית השקל (וראה פי' „הכותב" לע"י שקלים שם). אבל בנוור הקדש (הארוך) לבי"ר שם הוא ככפנים.

(4) נור הקדש שם.

(5) ר"פ תשא.

(6) זח"ב (בתוספות) רעו, א. זהר חדש פרשתנו (כט, א). ובכ"מ. ולהעיר משבת י, ב ותוד"ה ה"ג שם.

(* בב"ר שם מוכרתם בנה של רחל כו' לפיכך יהי' כאו"א מפירש ערך בנו ה' סלעים. וראה רש"י. יפה תואר ופי' מהר"ו לבי"ר שם. חזקוני פרשתנו עה"פ ובב"ר הוצאת טענדאדאר (אלבק). מפירש ה' סלעים של בן (בלוי תיבת „ערך").

נג.

מ'האָט גערעדט מערערע מאָל לאַחרונה און בפרט אין דער לעצטער צייט, אַז לויט אַלע סימנים איז אונזער דור דער לעצטער דור פון גלות ובמילא דער ערשטער דור פון גאולה, וואָרום מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע עניני העבודה און מ'שטייט שוין גרייט צו דער גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש.

. . . ע"פ המדובר לעיל (וכמה פעמים), אַז לויט אַלע סימנים האָט מען שוין פאַרענדיקט אַלע בירורים, איז מובן פאַרוואָס מ'האַלט שוין באַ דער גאולה.

* * *

ועוד והוא העיקר: די הכרה והודאה ונתינת שבת לה' אויף די נסים וואָס ער טוט, איז נוסף אויף אַן ענין של הכרת טובה – איז דאָס נוגע צו ביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה, ווי די גמרא זאָגט¹: „ביקש הקב"ה לעשות חזקי משיח. . אמרה מדת הדין לפני הקב"ה. . חזקי שעשית לו כל הנסים הללו (שניצל מסנחריב ונתרפא מחליו²) ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח“.

עפ"ז איז מובן בעניננו, אַז פרסומי ניסא פון די נסים וואָס דער אויבערשטער טוט בזמננו – איז נוגע צו ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש!

דערפון האָט מען אַרויס אַ הוראה עיקרית:

וויבאַלד מ'האַלט שוין נאָך אַלע ענינים, און די גאולה איז נאָך ניט געקומען – איז אַ דבר נכון ביותר צו טאָן אין דעם ענין פון „פרסומי ניסא“, צו מפרסם זיין באַ זיך און ביי אַנדערע, ובכל מקום ומקום – די

(1) סנהדרין צד, א.
(2) פרש"י שם.

לקוטי

יש אפוא לומר, שאין אלה שני ענינים שונים, אלא הם באים זה בהמשכו של זה, עד אשר כדי להבין כיצד מהווה מכירת יוסף טעם למחצית השקל, יש לדעת לפני כן, שמכירת יוסף היא טעם לפדיון הבן¹³.

ג. שאלות נוספות בענין זה

כן יש להבין:

(א) מובן, שמחצית השקל מהווה תשלומין לחטא חמור, של מכירת יוסף, כי מודגש בתורה שמחצית השקל היא „כופר נפשו“. אך פדיון בכור הוא, לכאורה, להיפך – ענין של טוב וקדושה: „קדש לי כל בכור“¹⁴ – את הבכור פודים, משום שיש בו קדושה –

כיצד ייתכן, אפוא, שמכירת „בכורה של רחל“ תגרום לענין הכרוך עם „קדש לי כל בכור“¹⁵?

(ב) לגבי הטעם של מחצית השקל – „שנפל לכל אחד ואחד מהם טבעה“ (מחצית השקל) – שואלים המפרשים: לכאורה השתתפו במכירת יוסף רק תשעה מאחיו – „בנימין לא היה עמהן“¹⁶, וגם ראובן לא היה בעת המכירה,

13 ע"פ המבואר בפנים יש לבאר טעם סמיכות מס' שקלים למס' פסחים, ובסדר זה דוקא* – כי מס' פסחים (יציאת מצרים) הו"ע פדיון בכור (בני בכורי ישראל), וסיום וחותם המס' הוא בענין פדיון הבן**; ושני הענינים – פדיון הבן ומחצית השקל – סיבתם אחת: מכירת יוסף. וסדרן: מקודם פסחים – פדיון בכור, ואח"כ שקלים – מחצית השקל (כסדר הטעמים שבירושלמי), כפנים.

14 בא יג, ב.

15 כי אף שלפועל ניצולו באופן ניסי ולכן קנויים לה' – מ"מ, מכיון שזה גופא שהוצרכו להנס הוא מפני ענין בלתי רצוי (מכירת יוסף), אינו מובן למה תגרום הצלה זו לעילוי גדול יותר מאילו לא נמכר יוסף.

16 ל' קרבן העדה לירושלמי שם.

* משא"כ לפי טעם הרמב"ם (בהקדמתו לפיה"מ) והתויר"ט (ריש מס' שקלים) – ראה הדרן (הא') על מס' פסחים שנדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת).

** ראה גם הדרן הב' שנדפס בהגש"פ הנ"ל ס"ז (לקו"ש ח"א ע' 48).

וישב

שיחות

כמסופר בתורה¹⁷ – ואם כך, אין מתאים לכאן החישוב של מחצית השקל, שהוא עשירית מ„עשרים כסף“?

ומשיבים על כך בשתי דרכים:

(א) גם ראובן נכלל בחישוב זה, כי „אף-על-גב דראובן לא היה אז עמהם מכל-מקום הניחו חלקו, כי חשבו שלא יחלוק על מעשיהם“¹⁸, ובמיוחד לפי הנאמר בפרקי דרבי אליעזר¹⁹, שלאחר שספרו לראובן על מכירת יוסף „שמע ראובן... ושתק“²⁰. (ב) יוסף עצמו נחשב כמי שיש לו חלק במכירתו, כי הוא היה „גורם (למכירה) על ידי הקנאה שבתחילה“²¹.

אך אין זה חלק: כל ענין בתורה מדוייק לחלוטין. וכיון שמכירת יוסף בוצעה בפועל רק על ידי תשעה מאחי יוסף – בניגוד לרצונם של ראובן ושל יוסף – מדוע נחשב הקשר העקיף כל כך של ראובן או של יוסף למכירה כהשתתפות הוזה לשאר תשעת האחים, עד אשר מחלקים את עשרים הכסף לעשרה חלקים שווים²²?

ד. פדיון הבן – כנגד ההשפעה על יוסף; מחצית השקל – כנגד הפגם באחי יוסף

ההבדל הפשוט בין שני סוגי ה„תשלומין“

17 פרשתנו לו, כט ובפרש"י.
18 יפה תואר ופ"י מהרז"ו לבי"ר שם.
19 פל"ח [בהוצאה עם פ"י הרד"ל נשמטו תיבות אלו] – הובא בפ"י מהרז"ו שם. ועד"ז הוא בתחומא פרשתנו ב (הובא בנדר הקדש שם).
20 בפדר"א שם לפני"ז, וכל אחד ואחד נטל שני כספים, ומשמע לכאורה שגם ראובן נטל שני כספים (וראה רד"ל ונדר הקדש שם). אבל בתחומא שם הלשון: מכרוהו בכ' כסף לכל אחד מהם שני כסף. ובוה יש לפרש שרק הניחו לו חלקו, אבל אין מזה ראי' שראובן נטל חלקו בפועל. וגם בפדר"א יש לפרש מ"ש „כל אחד ואחד נטל שני כספים“ שקאי רק על ט' האחים (שאודותם מדובר שם).
21 תקלין חדתין לירושלמי שם. ולהעיר ממראה הפנים לירושלמי שם.
22 ולהעיר מידי משה לבי"ר שם, שמחלק העשרים כסף לח' מהשבתים (ע"ש חשבוננו).

למכירת יוסף – פדיון הבן ומחצית השקל – הוא:

בפדיון הבן סכום התשלום הוא לפי „ערכו” של יוסף, הסכום שבעבורו הוא נמכר – חמשה שקלים. ואילו מחצית השקל התשלום הוא לפי הסכום שכל אחד מאחיו יוסף „קיבל” עבור המכירה – מחצית השקל.

מכך מובן, ששני תשלומין אלו קשורים לשני פרטים שונים במכירת יוסף: מחצית השקל היא „כופר נפש” עבור הפגם שגרמה המכירה בשבטים, מפני הנאתן ממכירת יוסף. וכנגד „השפעה” של המכירה על יוסף, שנמכר לעבד, יש לפדות את הבן הבכור.

לפי זה יש לתרץ את הקושיה הנ”ל – כיצד גרמה מכירת יוסף, בכורה של רחל, למעלה של פדיון בכור – כי למרות שלגבי השבטים היתה מכירת יוסף חטא וירידה, הרי ליוסף עצמו גרמה התעלות המתבטאת בענין של בכור, כדלקמן.

ה. ההסבר לירידת יוסף למצרים באמצעות מכירתו על ידי אחיו

לגבי מכירת יוסף נאמר בזהר²³: „גרים קודשא־ברין־הוא כל דא בגין לקיימא גזירה דגזר בין הבתרים” – הקדוש־ברוך־הוא גרם לכך שאחי יוסף ימכרו אותו, כדי שתתקיים גזירת ברית בין הבתרים, שישראל ירדו לגלות מצרים.

ובזהר מוסבר²⁴, שהסיבה לכך שיוסף היה צריך לרדת למצרים דוקא באמצעות מכירתו על ידי אחיו

– שהרי, לכאורה: כדי שתתקיים גזירת ברית בין הבתרים יכול היה יוסף להגיע

למצרים באופן ש„יד אחיו אל תהי בו”²⁵ – אלא, הסיבה לכך היא, משום שעל ידי כך שבני יעקב שלטו על יוסף, בהשלכתו לבור ובמכירתו „כאדון המוכר את עבדו”²⁵, לפני ירידתו למצרים, הוא נעשה „עבד של אחיו”²⁶, ובאמצעות זאת נגרם, שכאשר ירדו בני ישראל לאחר מכן למצרים, לא התאפשרה למצרים שליטה מוחלטת עליהם, כשם שהיתה להם על עבדיהם האחרים, ש„לא היה עבד יכול לברוח ממצרים”²⁷. ולהיפך: כיון שהמצרים נעשו עבדי יוסף, ויוסף היה „עבד בני ישראל”²⁵, יוצא, ש„ישראל דשלטו על כולהו”.

1. המשמעות הפנימית של מכירת יוסף

מהסבר זה של הזהר מובנת המשמעות הפנימית של מכירת יוסף המודגשת בתורה, שבלי להתחשב בכוונה השלילית שהיתה לאחי יוסף, הרי למעשה, צמחה מכך טובה – „למחיה שלחני... לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה”²⁸,

לא זו בלבד שהמכירה גרמה לתוצאה טובה לישראל, כאשר יוסף נתמנה לאחר מכן למשנה למלך, אלא שהמכירה עצמה נתנה כח „לשום לכם שארית... לפליטה גדולה” – לגאולת מצרים.

יוצא, שמכירת יוסף גרמה לדבר והיפוכו: מצד אחי יוסף, שכוונתם במכירה היתה שיהפך לעבד, גרמה המכירה לגלות מצרים. ומצד „גרים קודשא־ברין־הוא כל דא” – מצד כוונתו ורצונו של הקדוש־ברוך־הוא במכירה – ניתן על ידי כך הכח לגאולה.

25) ל' האור החמה שם.

26) לשון המקדש מלך שם. ואף שהם בעצמם מכרוהו – היו מוכר עבדו לנכרי ולהויל כו' דיצא לחירות (אבל) צריך גט שחרור (גטין מג, ב). ואכ”מ.

27) רש”י יתרו יח, ט.

28) ויגש מה, ה”ז.

הראשונה (ה'תקנ"ט–ה'תנש"א), שמספר קצ"ב הוא (א) אותיות „קבץ”, שמרמזו שכבר נסתיימה¹⁰ העבודה דזמן הגלות בקיבוץ ואסיפת הניצוצות (שבשביל זה הגלה הקב"ה את ישראל לבין האומות) שבכל העולם כולו (עם כל פרטי השינויים שבהם – קבץ שנה, מלשון שינוי, שכוללת כל השינויים האפשריים¹¹), וגם (ב) „קצב” – מלשון קצבה והפסק, ו„קצב שנה”, קצבת זמן, היינו, שכבר נפסק ונקצב ונסתיים הזמן (וכל עניני העבודה שפעלו בזמן זה) דהפצת המעיינות חוצה שהתחיל ב”ט כסלו לפני קצ”ב שנה, ומוכנים כבר לקיום ההבטחה שכשיפוצו מעינותיך חוצה אתי מר דא מלכא משיחא.

וזהו א' הטעמים להדפסת ספר התניא (תושב”כ¹² דתורת חסידות חב”ד) בהוצאה חדשה (ובפורמט גדול) וחלוקתו לכאו”א מהאנשים והנשים והטף בקשר ובשייכות ל”חג הגאולה י”ט כסלו קצב שנה”¹³ – כדי להדגיש בפועל ובגלוי לעיני בשר שלימות העבודה דיפוצו מעינותיך חוצה במשך קצב שנה, סוף זמן הגלות, „קץ”¹⁴ הימים” (”קץ דשמאלא”, סוף הגלות), ותיכף ומיד באים ל”קץ הימין” (קץ הגאולה).

(משיחות ש”פ וישב, כ”א כסלו תנש”א)

10) „קבץ” – לשון עבר, ולא „קובץ” (בתוספת וא”ו) בלשון הוה (שיכול להמשך עוד ו' חדשים).

11) עבדה”ק ח”ד פ”ט. אוה”ת מקץ שלה, סע”ב. ועוד.

12) ראה אג”ק אדמו”ר מוהריי”צ ח”ד ע’ רסא ואילך. וש”נ.

13) כפי שנדפס ע”ג השער דספר התניא.

14) ראה זח”א נד, סע”א. ר”פ מקץ. איכ”ר פ”ב, ו – הובא ונת’ באוה”ת ר”פ מקץ.

23) פרשתנו קפר, רע”א. וראה גם סוטה יא, רע”א. רש”י פרשתנו לו, יד. – חילוקי הלשונות בין הזהר והש”ס (ורש”י) נתבאר בשיחת מוצאי ש”פ וישב תשל”ט.

24) ראה בכ”ז אור החמה (וברא”ג שהוא שם) ומקדש מלך לזהר שם.

הוספה בשורת הגאולה

ח.

„אלה תולדות יעקב יוסף”¹ – רומז על ההוספה בהתגלות והפצת תורת חסידות חב”ד ע”י רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו של רבינו הזקן, עד לכ”ק מו”ח אדמו”ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו, שאצלו היתה הדגשה מיוחדת בהענין ד”יוסף ה’ לי בן אחר”², לעשות מ”אחר”³, ובהדגשה יתירה בכואו לחצי כדור התחנות (ע”ד ובדוגמת ירידת יוסף למצרים), שע”ז נעשה הגילוי דתורת החסידות (ביחד עם הפצת התורה והיהדות) בכל העולם כולו, גם בתחתון שאין תחתון למטה ממנו.

ובזה ניתוסף עוד יותר באופן ד”פרצת עליך פרץ”⁴ – במשך הארבעים שנה שבהם „קאי איניש אדעתי” דרבי”⁵, באופן ד”לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע”⁶ – שהפצת המעיינות חוצה נעשית באופן ד”ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה”⁷, עד לפנה הכי נדחת בקצוי תבל, פריצת כל הגדרים, שלכן, מוכנים כבר לביאת משיח צדקנו, „פרץ זה משיח, שנאמר”⁸ עלה הפורץ לפניהם”⁹.

* * *

בי”ט כסלו דשנה זו מלאו קצ”ב שנה להגאולה די”ט כסלו בפעם

- 1) וישב לו, ב.
- 2) ויצא ל, כד.
- 3) ראה אוה”ת עה”פ.
- 4) וישב לה, כט.
- 5) ע”ז ה, רע”ב.
- 6) תבוא כט, ג.
- 7) ויצא כח, יד.
- 8) מיכה ב, יג.

9) אגדת בראשית ספס”ג. וראה גם ב”ר ספפ”ה (ובפרש”י): „זה רבה על כל הפריצים ממך יעמוד (משיח שנאמר בו) עלה הפורץ לפניהם”.

לקוטי

וזהו הקשר שבין מכירת „בכורה של רחל” לבין פדיון בכור:

מכירת יוסף גרמה לכך שיוסף נעשה „קנוי” לשבטים החיילים במצוות, מילה וכדומה²⁹, ובארץ הקודש אין המצרים יכולים לשלוט עליו³⁰, ועל ידי כך נשארו לאחר מכן כל ישראל מעל לשליטת מצרים,

לפיכך נבע בכך גם הענין של „בכור”, שהבכור קנוי לה’ – „לי הוא”³¹. ונתינת „ראשית פרוי .. לרשות בוראו” מזכירה ליהודי, בלשון ספר החינוך³², „כי הכל שלו” – כל מה שיש ליהודי שייך לקדוש ברוך הוא.

ז. המכירה צריכה להיעשות דוקא על ידי עשרה, ובהעלם

לפי זה יובן הדיוק בדברי חז”ל לגבי הכפרה על מכירת יוסף, שבמכירה השתתפו עשרה מאחי יוסף, למרות שראובן, ובדאי יוסף, לא הסכימו למכירה –

כי כדי שמכירת יוסף תוכל להשפיע על יוסף לטובה – ולגרום למעלה של הגאולה, שהמצרים לא יוכלו לשלוט עליו – היה צורך דוקא בכח של ציבור.

29) ובפרט למ”ד דקיימו כל התורה ונעשית נולה בגדר נדר [ראה וירא (כא, כד) – שבועת אברהם לאבימלך. וכן „וירד יעקב נדר גו” (ויצא כח, כ). ולדעת כמה ב”נ מצווה בגדר וכי”ב – ראה אנציקלופד’ תלמודית ערך בל יחל בסופו, ש”א שפולגתא היא בירושלמי (נזיר פ”ט ה”א), ו”א שבשבעה לדברי הכל גם נכרים בבל יחל (וראה בארוכה משנה למלך הל’ מלכים פ”י ה”ו (שצויין שם). ונספרו פרשת דרכים (דרך האתרים דרוש ג) שאם האבות נענשים על אי קיום נדר, תלוי אם יצאו מכלל נח או לאו). והרי י”א גם בנוגע להשבטים כל זה].

ועוד (ועיקר?): י”ל אשר נדר לה (בדברים שבין אדם למקום ועד”ז – לקיים כל התורה) יש בזה גדר דעבודת השם דבוראי כשב”נ עושה מעשה מסוג זה עושה מצוה אף שלא נצטווה על מעשה זה. ואכ”מ.

30) ראה גטיין מג, ב ובפוסקים שם.

31) בא יג, ב ובפרש”י.

32) מצות בכור (מצוה יח).

וישב

שיחות

על ידי כך שעשרה מישראל נמצאים יחדיו, או „שכינתא שריא”³³ – אז שורה אור אלקי הנעלה מן העולם, ואפילו מן המלאכים³⁴, ומכך נובע הכח להישאר מעל המצרים, מעל המיצרים והמגבלות של הגלות³⁵.

ויש לומר, שלפיכך, כאשר „גרים קודשא” בריך הוא כל דא”, אין די בכך שתשעה ימכרו את יוסף, אלא יש הכרח בעשרה – צירוף של עשירי (ראובן או יוסף, כדלעיל).

מסיבה זו עצמה השתתפו בגלוי במכירה רק תשעה – כי אילו היו כל עשרת האחים מתאחדים באופן גלוי, היתה „שכינתא שריא” מיד בגלוי – מלכתחילה לא היו מגיעים ל”עבד נמכר”³⁶.

כדי שיוסף יימכר לעבד, לפחות בגלוי ובחיצוניות³⁷, השתתפו במכירה באופן גלוי תשעה אחים בלבד. אך מצד שני. כיון שבהעלם היתה השתתפות של עשרה, גרם הדבר לכך שבפנימיות ובאמתיות של דבר נשאר יוסף, ובאמצעותו – כל ישראל, נעלה משליטת מצרים.

ח. תיקון מכירת יוסף על ידי אחדות ישראל

לפי זה ניתן להבין מדוע „כופר הנפש” על

33) סנהדרין לט, א.

34) אגה”ק סכ”ג.

35) וזהו מ”ש (ויגש מה, ח) לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלקים ושמני לאב לפרעה גו’ – כי הכח שניתן בו ע”י מכירתו (ע”י אחיו) שלא יוכלו המצרים לשלוט בו, הוא לא מן השבטים עצמם, כ”א מצד „האלקים” – האור האלקי שנמשך על ידם.

36) תהלים קה, יז. כי אחי יוסף מצ”ע, כולוהו הו זכאין ולא חשד (יעקב) לון [והר שם. וראה לקוטי לוי”צ לשם, שהכוונה בזה שגם „אחר המעשה דמכירת יוסף לא חשד בו”, ע”ש]. אלא שגרים קב”ה כל דא” כדי שישאל ישלטה „על כלוהו”, כנ”ל. ולכן, באם ה’ מצב של „שכינתא שריא” בגלוי, הרי גם מה שגרים קב”ה ה’ בגילוי למטה ולא היתה אפשרות מכירת יוסף לעבד.

37) כהמשך (וכביאור) הכתוב, אשר מלכתחילה „נמכר יוסף (רק) עד עת בוא דברו גו’”.

מכירת יוסף היא מחצית השקל, שבה אין רוכשים קרבנות יחיד, אלא קרבנות ציבור:

הכפרה על מכירת יוסף נגרמת על ידי גילוי המשמעות הפנימית של מכירת יוסף – כח הציבור ש„נמשך” במכירה והביא לעלוי של הגאולה – ההיפך מענין העבדות והגלות.

זהו אחד הענינים הנרמזים בשם מחצית השקל, ולא עשר גרה וכדומה – היהודי חש, שכיחיד הוא מחצית בלבד, וכדי להיות שלם עליו להתאחד עם יהודי זולתו.³⁸

ותחושה זו של „מחצית השקל”, המביאה לידי צירוף וחיבור ואחדות ישראל ואהבת ישראל³⁹, מתקנת את עוון מכירת יוסף שנגרמה על ידי היפך האהבה – „וישנאו אותו...”⁴⁰.

בכך מובן, מדוע לפני שנאמר בתלמוד הירושלמי שהענין של מכירת יוסף הוא הגורם לתשלום מחצית השקל, נאמר שם תחילה שמכירת יוסף גרמה לענין של פדיון הבן – ההקדמה, שמכירת „בכורה של רחל” גרמה לענין של „בכור” אצל ישראל, מאפשרת להבין את הענין השני, כיצד מתקנת מחצית השקל, שבה קונים קרבנות ציבור, את מכירת יוסף.

ט. ההוראה לגבי אהבת ישראל הנלמדת מהשתתפות ראובן במכירה

כנאמר לעיל (בסעיף ג'), יש שתי דרכים

38 וגם האחדות דציבור מרומזה במחצית השקל שהיא עשרה גרה.

39 להעיר – עכ"פ ע"ד הצחות – מהנהוג, שבדפוסי תלמוד בבלי מדפיסים הגמרא על מס' שקלים שהוא מתלמוד ירושלמי. שיש לומר הטעם שדוקא במס' זו נהוג כן (ולא בסדר זרעים כו') – כי מס' זו ענינה אהבת ואחדות ישראל, כבפנים, ולכן מאחדים בה בבלי וירושלמי. 40 פרשתנו לו, ד.

41 תניא פרק לב.

42 אבות פ"א מ"ב.

43 ראה תניא ספ"ב.

עליו⁴⁴, אלא גם בשנת המעשה עצמו קובעת המשנה⁴⁵, „והוי דן את כל האדם לכך זכות”, ויותר מכך, „והוי שפל רוח בפני כל האדם”, ומוכן שאין הוא בורה ממנו ומשאיר אותו וכדומה, בדומה לכך שיוסף נחשב בין המשתתפים במכירה,

ובמיוחד כאשר מתבונים בהסברו של אדמו"ר הזקן בתניא⁴⁶, שכל דבר הוא בהשגחה פרטית, ולמרות שזולתו הוא בעל בחירה, ומגיע לו עונש על התנהגותו, בכל זאת „על הניזק כבר נגזר מן השמים”.

ויוצא, שלאמיתו של דבר דוקא הניזק אשם בהזיק שגרם לו רעהו, כשם שיוסף, לפי המפרשים הנ"ל, היה הגורם למכירתו.

ויותר מכך: כיון שכל מה דעביד רחמנא

(=שעושה הקדוש-ברוך-הוא) לטב עביד⁴⁷, יש בנזק זה טובה בשבילו⁴⁸, כפי שמבואר בזהר לגבי יוסף, כדלעיל, שהמכירה עצמה הביאה לגאולה.

לכן אין הוא כועס על זולתו, ולהיפך. ועל ידי כך שהוא נוהג באופן של „ואהבת לרעך כמוך”, הוא מחליש ואף מבטל את הנזק.

כפי שהוסבר לעיל, שעל ידי השתתפותו של יוסף במכירה עם השבטים, ניתן לו הכח לחרות, כדלעיל.

ועל ידי שירבו באהבת ישראל, ועד לאהבת חנם, תתבטל סיבת הגלות – שנאת חנם⁴⁹, ובמילא תתבטל מיד התוצאה, הגלות עצמה, כלשון הרמב"ם⁵⁰, „ומיד הם נגאלין”,

בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

(משיחות י"ג ניסן תשל"ח.

ש"פ וישב תשמ"ב)

44 כמו שמצינו שיוסף גמל לאחיו טובה (ראה מדרש תהלים פ, ב. זח"א רא, א"ב. תניא ספ"ב). וראה ס' חסידים ס"א.

45 אבות פ"א מ"ו. שם פ"ד מ"י. וראה תניא פ"ל.

46 אגה"ק סי כה (קלה, ב).

47 ברכות ס, סע"ב. וצ"ע שלא הובא זה באגה"ק הנ"ל.

48 ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ה ע' 247 הערה 48.

49 יומא ט, ב.

50 הל' תשובה פ"ז ה"ה.

לזכות

כ"ק אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ

ויהי'ר טע"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יח"י, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אֲדוֹנָנוּ מוֹרְנוּ וּרְבִינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעוֹלָם וָעֶד